

Näringsdepartementet
Skog och Klimatenheten
103 33 Stockholm

bilaga A. rapport fr. uppdrag M2015/772/Nm

Datum: 2016-11-09
Vårt diarienummer: 1.2-2016-01939
Handläggare: Jan Svensson

Remittering av underlagsrapporter från arbetet med att ta fram Sveriges första nationella skogsprogram. N2015/2214/sk

Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) har ombetts yttra sig i rubricerade ärende.

Formas stöder forskning som bidrar till kunskapsbyggande för hållbar utveckling inom areella näringar, miljö och samhällsbyggande. Forskningsfinansieringen inom Formas områden görs med medel från både Miljö- och Energidepartementet och Näringsdepartementet på drygt 1,2 miljarder kronor per år. Formas strategiska program för Skogsråvara och biomassa har vuxit och uppgår under 2016 till 100 miljoner kr per år. Programmet, som började 2014, har under åren haft riktade utlysningar för forskningsprojekt inom hela värdekedjan, från skogsbruk via vidareförädling och utveckling av biobaserade produkter till konsumentbehov, styrmedel, målkonflikter och systemanalyser. Hittills har drygt 60 forskningsprojekt beviljats medel i utlysningarna, många med nära samverkan och samfinansiering från näringsliv och andra intressenter.

Arbetsgrupperna för underlagsrapporterna har utifrån visionen för det nationella skogsprogrammet och sina områden identifierat ett flertal utmaningar och möjligheter vilket resulterat i många förslag på åtgärder.

Från forskningsrådet Formas har vi valt att i vårt svar fokusera på de förslag som berör forskning och kunskapsbehov.

Vi kommenterar åtgärdsförslagen i turordning och med hänvisning till index och sidangivelse i varje rapport. *För arbetsgrupp 3 rapporten har vi valt att inte kommentera något av åtgärdsförslagen.*

Generella synpunkter:

Formas är generellt sett positiva till initiativet med det nationella skogsprogrammet och att många av arbetsgrupperna har identifierat kunskapsbehov där forskningen har svaren för tillämpning eller kapacitet att ta fram ny kunskap. Som forskningsfinansierare är det av strategiskt intresse att beakta dessa behov av ny kunskap i framtida utlysningar av forskningsmedel.

Vi noterar att det finns överlapp mellan arbetsgrupp 1 och 2 i frågor om skogens värden. I arbetsgrupp 1 har man valt att beskriva det som mångbruk och med inkludering av skogens sociala värden, medan arbetsgrupp 2 istället har beskrivit nyttan i form av virkesproduktion och övriga ekosystemtjänster. Samspelet mellan olika ekosystemtjänster och brukandet av dessa inom ramarna för hållbarhetens tre dimensioner förändras av globala utmaningar. Klimatförändringen, globalisering och urbanisering påverkar naturens gränser, marknad, efterfrågan på produkter och tjänster, tillgänglighet, acceptans, normer och värderingar. Hållbara produktionssystem inklusive vatten- och markanvändning måste upprätthålla resiliens och anpassningsförmåga genom en process av FoU, samt kontinuerligt lärande för och mellan aktörerna.

Behov av kunskap, lärande och samverkan när det gäller ekosystemtjänster lyfts även fram i den rapport som Formas tillsammans med Naturvårdsverket enligt uppdrag M2015/772/Nm lämnat till regeringen i december 2015 (Analys av forskning om biologisk mångfald och ekosystemtjänster), som bifogas detta remissvar (bilaga A). Denna rapport bör vara en del av underlaget för det nationella skogsprogrammet.

Underlagsrapport Arbetsgrupp 1: Tillväxt, mångbruk, värdeskapande av skogen som resurs

3.1.2 Åtgärdsförslag – Skapa en centrumbildning för mångbrukande av skog (sid 23)

Formas ser positivt på den fortsättning och vidareutveckling av det Mistra-finansierade programmet Future Forest som föreslås ske som en centrumbildning med statliga medel och SLU som koordinerande lärosäte.

3.1.3 Åtgärdsförslag – Skapa incitament för ökat mångbruk av skog (sid 24)

Formas bedömer att mer forskning behövs om incitament för den enskilda skogsägaren/företaget, såväl som om den samhällsekonomiska nyttan och effekterna av ett ökat mångbruk av skog. Formas avser att stimulera och stödja sådan forskning inom ramen för kommande riktade satsningar, t ex den kommande riktade utlysningen "Hållbara förutsättningar för en cirkulär och biobaserad ekonomi".

3.2.1 Åtgärdsförslag – Vässa forskning, högskola, universitet och yrkesutbildningar (sid 27)

Forskning: Se kommentarer ovan angående föreslagen centrumbildning och utökad forskning om mångbruk.

Utbildning: Formas har ett regeringsuppdrag att bli en jämställdhetsintegrerad myndighet. Inom ramen för det arbetar vi aktivt med jämställdhetsaspekter i all vår verksamhet, inkl. våra remissvar. Vi vill i det sammanhanget poängtera att begreppen "Skogsmästare" och "Jägmästare" riskerar att starkt bidra till den brist på jämställdhet som råder inom de skogliga utbildningarna, och i förlängningen inom skogssektorn som helhet, då begreppen kan ses som tydligt manligt könskodade och avhålla unga kvinnor från att söka sig till utbildningarna.

3.3.1 Åtgärdsförslag – Skapa Arena skogen – regionala utvecklings- och samverkansforum (sid 34)

Formas vill lyfta fram möjligheterna att använda sig av erfarenheterna i de svenska biosfärsområdena inom Unescos Man and Biosphere program (MAB).

Underlagsrapport Arbetsgrupp 2: Virkesproduktion, övriga ekosystemtjänster och naturens gränser

5.2.4 Åtgärdsförslag – Utveckling av naturvårdande skötsel och restaurering av naturvärden och sociala värden (sid 36)

Formas noterar att 5.2.4 ingår i forskning om förutsättningar för mångbruk i underlagsrapport 1, se även kommentar till åtgärdsförslag 5.5.1.

5.3.2 Åtgärdsförslag – Analyser, riskbedömningar och metoder för produktionshöjande åtgärder inom naturens gräns (sid 38)

Under 5.3.2 skriver man att "Forskningsinstitutioner gör riktade forskningssatsningar om produktionshöjande åtgärder genom effektiva skötselprogram för olika trädslag för att utvärdera kostnads-/nytto-och riskaspekter för produktion, miljö och sociala värden". I kommande ramprogram förväntas Skogforsk adressera denna och liknande frågor inom ramen för en ny inriktning om Skogens samhällsnyttor.

5.3.3 Åtgärdsförslag – Mindre skogsskador (sid 39)

Se kommentar till åtgärdsförslag 5.5.1.

5.4.1 Åtgärdsförslag – Värdering av ekosystemtjänster (sid 44)

Förslaget ligger i linje med Formas förslag på satsningar och åtgärder i uppdrag M2015/772/Nm "Analys av forskning om biologisk mångfald och ekosystemtjänster" inför forskningspropositionen.

5.4.4 Åtgärdsförslag – Landskapsstrategi för alla ekosystemtjänster (sid 46)

Formas vill lyfta fram möjligheterna att använda sig av de svenska biosfärsområdena inom Unescos Man and Biosphere program (MAB).

5.4.5 Åtgärdsförslag – Utveckla affärsmodeller och ersättning för ekosystemtjänster (sid 47)

Formas avser att stimulera och stödja sådan forskning inom ramen för kommande riktade satsningar, t.ex. den kommande utlysningen "Hållbara förutsättningar för en cirkulär och biobaserad ekonomi"

5.4.6 Åtgärdsförslag – Vilt och skog i balans (sid 48)

Formas bedömer att en riktad utlysning om hur skador av vilt på grödor och skog kan förebyggas, samt direkta och indirekta kostnader för skador och för olika skadeförebyggande åtgärder, är för smal ämnesmässigt för att kunna hanteras av Formas. Skogsskador, inklusive viltfrågor, ingår däremot som en viktig aspekt i pågående och kommande riktade skogsrelaterade satsningar hos Formas.

5.4.7 Åtgärdsförslag – Renskötsel och skogsbruk i samverkan

Forskningsbehov bör ingå i åtgärdsförslag 5.5.1.

5.5.1 Åtgärdsförslag – Förstärkt finansiering av tillämpad forskning och innovation (sid 50)

Tillämpad forskning för ökad skogsproduktion, enligt den beskrivning som redovisas i Kunskapsplattform för skogsproduktion (Skogsstyrelsen, 2016:1), omfattas av den omfattande serie av riktade utlysningar som Formas har inom ramen för de särskilda medel som myndigheten fått i förra forskningspropositionen för satsningar inom Skogsråvara och biomassa. Detsamma gäller för tillämpad forskning om tillväxthöjande åtgärder, skogsskador, naturvårdande skötsel respektive skydd, och metoder för att beskriva och kvantifiera skogens olika ekosystemtjänster (inklusive klimatnytta), samt hur de beror av varandra. Formas öronmärkta medel för satsningsområdet uppgår under 2016 till sammanlagt 100 miljoner kr (nya och pågående projekt). Eftersom forskningspropositionen för 2017-2020 ännu inte har kommit är det dock ännu oklart vilken nivå anslagen kommer att ligga på under kommande år.

Formas instämmer i att breda forskningsprojekt som behandlar flera olika aspekter, inklusive t.ex. konsekvenser av skogsbruk för andra ekosystemtjänster än virkesproduktion, är viktiga och ibland mer utmanande att sätta samman och beskriva i en ansökan än smalare, inomdisciplinära projekt. Vi kommer att verka för en fortsatt hög medvetenhet kring detta hos beredningsgrupper som bedömer ansökningar. Formas uppmanar även uttryckligen i utlysningstexter för riktade utlysningar till samverkan mellan forskningsdiscipliner, när frågan som studeras kan förväntas gynnas av en sådan samverkan.

5.5.3 Åtgärdsförslag – Riktad satsning på breddad kompetensutveckling för skogsbrukets aktörer (sid 52)

Formas vill att man överväger rekommendationer från uppdrag M2015/772/Nm "Analys av forskning om biologisk mångfald och ekosystemtjänster". Där ingår

förutom förslag på forskning om lärandeprocesser och implementering även åtgärder för stärkt samverkan i värderingen av och arbetet med ekosystemtjänster.

7.3 (utestående frågor) Dialog om statusen för den biologiska mångfalden och ekosystemtjänster (sid 65)

Formas rekommenderar att överväga identifierade kunskapsbehov och åtgärder från uppdrag M2015/772/Nm "Analys av forskning om biologisk mångfald och ekosystemtjänster".

Underlagsrapport Arbetsgrupp 4: Internationella skogsfrågor

5.2.1 Åtgärdsförslag – Öka internationell samverkan mellan forskning och näringsliv (sid 34)

Formas har sedan starten 2001 verkat för internationalisering av forskningen inom sitt verksamhetsområde. Nationellt sker det årligen genom utlysning av mobilitetsstöd för forskare i tidig karriär, med syfte att sprida och ta hem erfarenheter och kunskaper. Inom Skogsråvara och biomassaprogrammet sker riktade utlysningar för stöd till gästforskare och mobilitet som en del av programmet. Vidare har Formas även haft riktade bi- och multilaterala satsningar, som Wood Material Science-programmet tillsammans med Vinnova och Finland. Detta utvecklades sedan till ett europeiskt samarbetsprogram, ERA-Net WoodWisdom, där Formas deltog i utlysningar i 6:e och 7:e ramprogrammet. ERA-Net SUMFOREST tillkom i slutet av 7:e ramprogrammet och har med sitt fokus på hållbart skogsbruk bidragit till att skapa internationellt forskningssamarbete inom många av de områden som lyfts i Nationella Skogsprogrammets underlagsrapporter (även en del av de policyfrågor som arbetsgrupp 4 angett i sin åtgärds punkt 5.1.1.). ERA-Netten inom skogssektorn bygger upp nätverk av forskare, myndigheter och forskningssamverkande företag i Europa. Tillsammans med teknologiplattformen andra internationella nätverk (t.ex. IUFRO) skapas gemensamma frågeställningar och arenor för framtida samarbete och nya ERA-Net.

Mandatet för internationell samverkan finns därför redan för Formas. Däremot är resurserna för detta begränsade då det stora behovet av forskningsmedel för nationella projekt ställs emot deltagande i internationella forskningsprojekt. Internationellt samarbete mellan finansiärer, omvärldsbevakning och framtagande av gemensamma strategiska agendor och utlysningar kräver också relativt mycket resurser från forskningsrådets kansli.

Formas övergripande mål med sitt internationella arbete är: att samarbeten leder till ökad/högre kvalitet på svensk forskning inom Formas ansvarsområden; att forskning som Formas finansierar i internationella samarbeten bidrar till att uppfylla FN:s hållbarhetsmål; att svenska forskare och forskningsmiljöer inom Formas ansvarsområden är attraktiva samarbetspartners i internationella forskningssamarbeten; att Formas är en aktiv och efterfrågad aktör på den internationella forskningsarenan.

5.4.1 Åtgärdsförslag – Inrätta en organisation för internationella skogsfrågor (sid 50)

Formas ser först och främst att man utnyttjar redan existerande internationella plattformar inom skog, bioekonomi och hållbarhet för omvärldsbevakning och strategisk överföring av forsknings- och utvecklingsbehov. T.ex. den europeiska teknologiplattformen för skogssektorn med sin svenska nationella rådgivningsgrupp NRA-Sweden. För departement/myndigheters internationella samarbete inom bioekonomisektorerna på EU nivå är Standing Committee on Agricultural Research (SCAR) och dess sektoriella arbetsgrupper en betydande aktör för gemensamma europeiska prioriteringar inom forskning och innovation. Några Joint Programming Initiatives (JPI) som fokuserar på forskning och de globala utmaningarna, inkluderar även utmaningar där skogen och dess brukande ryms, t.ex. JPI Water och FACCE-JPI. För forskningssamarbeten om hållbarhet och miljöfrågor globalt så är Formas även med i Belmont Forum och IIASA. Inom Norden-Baltikum är Formas representerat i SNS och NKJ:s styrelser och deras gemensamma bidrag till Nordiska ministerrådets bioekonomiprogram.

Ett större nationellt engagemang för forskning och innovationssamverkan från skogssektorns myndigheter, företag och organisationer i aktiviteter inom ovan nämnda nätverk välkomnas av Formas.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Ingrid Petersson efter föredragning av seniorrådgivare Jan Svensson. I beredningen har även forskningssekreterare Karin Perhans deltagit.

Ingrid Petersson
Generaldirektör

Jan Svensson
Seniorrådgivare